

UVODNA RIJEČ

Knjiga pred vama svojevrsan je nastavak rasprava o integralnoj održivosti i održivom razvoju, odnosno o ruralnim prostorima i potrebi za njihovom revitalizacijom koje se u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar vode puna dva desetljeća. U Zborniku doprinos dajemo temi održivosti ruralnih područja kroz tri tematska poglavlja. Prvo poglavlje, *(Ne)razvoj nekada i sada* (autori su Ivan Brlić, Nikola Šimunić i Ivo Turk), koncentrirano je na Liku i njezine razvojne mogućnosti protekla dva stoljeća. Poseban naglasak stavljen je pritom na (negativna) demografska kretanja koja su još vidljivija kada ih sagledamo u kontekstu konkretnog područja kao što je grad Gospić. Drugo poglavlje, *Utiranje staze za održivu budućnost* (autori Toni Popović, Renata Relja, Tea Gutović, Anđelina Svirčić Gotovac, Olga Orlić, Nataša Bokan, Nenad Duvnjak i Kajo Ferić) govori o važnosti ruralne sociologije i znanstvenih istraživanja na ruralnim područjima, o mogućnosti razvoja upravo zbog postojanja malih i srednjih gradova, praksama održivosti koje u Hrvatskoj već postoje te mogućnostima za održivu gradnju. Posljednje poglavlje, *O održivosti kroz „svijet života“* (autorice Anita Bušljeta Tonković i Katarina Milković), omogućuje kritičko promišljanje primjera dobre prakse. Nabrojani autori u statusu su od poslijedoktoranada do znanstvenog savjetnika, a pristupi zastupljeni u radovima rezultat multidisciplinarnog mozaika koji su oblikovali sociolozi, geografi, antropolozi, ekonomistica, povjesničar i građevinar.

Premda se tematika vezana uz održivi razvoj u ovom trenutku, kada koncept bilježi tri desetljeća od nastanka i oblikovanja unutar znanstvenog diskursa, čini svakidašnjom i pomalo iscrpljenom, valja još jednom podsjetiti da su održivi razvojni modeli, postizanje cjelovite, integralne održivosti, riječju *sinergija društva i okoliša* češće iznimka nego pravilo. Nužnost određenja *održivog ruralnog* – koje je proteklih stoljeća u Hrvatskoj češće zaboravljano nego razvijano – nalazimo upravo u paradoksu nastalom između nemara i zaborava. Rezultat je tog paradoksa – očuvanost prirodnog okoliša! Međutim, očuvanost se u ovom slučaju odnosi na gospodarsku i infrastrukturnu nerazvijenost. Ona nas ujedno obvezuje na promišljanje mogućnosti održivog razvoja, a nastojanje na razvoju u 21. stoljeću ne mora nužno nositi konotaciju uništavanja.

Hrvatska ruralna područja, koliko god mi to odgađali, moramo makar pokušati razviti uz pomoć suvremenih znanstvenih dostignuća, a na korist lokalnih zajednica i njihova očuvanog okoliša. Takav je razvojni proces, koji nam dijelom omogućava članstvo u Europskoj uniji a dodatno je potaknut europskim razvojnim politikama, dokumentima i smjernicama, ulaznica za postupno usvajanje novih ideja i koncepata. Takav je proces, naime, idealna prilika za upoznavanje i postupno implementiranje

koncepta budućnosti poput *otpornosti* (engl. *resilience*) i *odrasta* (engl. *degrowth*), s kojima vas upoznaj i autori Zbornika.

Zbornik *Koga (p)održava održivi razvoj?* rezultat je petnaestog tradicionalnog znanstveno-stručnog skupa *Annales Pilar* Instituta Pilar održanog 27. svibnja 2016. godine. U Područnom centru Instituta u Gospiću okupili su se u toj prigodi znanstvenici sa sljedećih hrvatskih sveučilišta i instituta: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Agronomski fakultet, Institut za antropologiju, Sveučilište u Zadru – Odjel za sociologiju, Filozofski fakultet u Splitu – Odsjek za sociologiju te Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. Oni su posebnu pažnju usmjerili upravo na lokalne, ruralne prostore. Pišući o svojim iskustvima i nesebično dijeleći stečena znanja, podršku su iskazali i akteri iz područja javnog, civilnog i gospodarskog sektora. Ovdje valja dodati kako su upravo akteri iz gospodarskog sektora, lički poduzetnici Milan Bašić, Mario i Ivan Brkljačić, Dražen Frković, Milan i Ivan Uremović i Josip Vrkljan pomogli da ovaj Zbornik ugleda svjetlo dana. Krajnji rezultat takvog zajedničkog djelovanja ogleda se u našem podnaslovu: *Prinosi promišljanju održivosti ruralnih područja u Hrvatskoj*. Poseban je naglasak, rekli smo, stavljen na ličko ruralno područje, no ideje, koncepti i razvojni modeli oblikovani unutar suvremenog društvenog i humanističkog diskursa primjenjivi su gotovo univerzalno, osobito ako se prilagode pojedinom prostoru i lokalnoj zajednici. Sukus je ovog uredničkog obraćanja čitatelju pojašnjenje da ovaj Zbornik pokušava ne samo znanstvenoj zajednici nego prvenstveno široj publici približiti suvremene koncepte i ideje koje možemo ovdje svesti pod zajednički nazivnik *integralna održiva budućnost*, koja nam je, nesumnjivo, svima potrebna.

U potrazi za što jednostavnijim odgovorom na pitanje iz naslova o tome koga (p)održava održivi razvoj prisjetili smo se prvih redaka iz Hemingwayeva romana *Kome zvano zvonu*.

*Nijedan čovjek nije otok, sasvim sam za sebe;
svaki je čovjek dio kontinenta, dio zemlje,
ako more odnese grudu zemlje,
Europe je manje, kao da je odnijelo nekakav rt,
posjed tvog prijatelja ili tvoj vlastiti;
smrt svakog čovjeka smanjuje mene jer sam obuhvaćen u čovječanstvu;
i zato nikad ne pitaj kome zvano zvonu; tebi zvonu.*

Zvono je, dakle, predodređeno da *zazvoni* svima nama. Urednici ovog Zbornika podsjećaju sve nas da je održivi razvoj u svojoj biti i težnji prema integralnoj održivosti

posljednja spona između *ugodne tišine* i *alarmantne zvonjave klimatskih promjena*. Kada bismo, napokon, izvukli pouke iz prošlosti, kritički sagledali sadašnjost i pomno isplanirali budućnost, tek tada bismo bili sigurni da sve nas (p)održava ovaj koncept kojemu je mjesto – osim u knjigama, zbornicima, izvješćima, dokumentima ili pak nazivlju naših administrativnih ureda – u našoj svakodnevnici. Kad bismo ga uistinu uspjeli živjeti, tada bi održivi razvoj održavao i podržavao sve nas.

U Gospiću, studenog 2017.

Urednici